

Memorandum o podpore rekreačných funkcií lesov v okolí hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy

Lesy plnia významné produkčné, ochranné, environmentálne, ale aj celospoločenské funkcie. Poskytujú človeku nielen nenahraditeľný zdroj dreva, ako obnoviteľnej suroviny, ale pomáhajú tiež zachovávať biodiverzitu, predchádzať klimatickým zmenám, chránia pôdu a vodu. Našou spoločnou zodpovednosťou je zachovávať ich multifunkčný potenciál, zabezpečiť trvalú udržateľnosť manažmentu lesov a chrániť ich pre súčasné aj budúce generácie.

Významnou službou lesných ekosystémov sú tiež kultúrne služby, poskytované formou rekreácie, rozvoja poznania a estetických zážitkov. V súčasnosti sa výrazne zvyšujú požiadavky na plnenie ekosystémových služieb, čo zaväzuje všetky zainteresované strany k hľadaniu a nájdeniu spoločných riešení.

Preto:

- uznávajúc osobitné postavenie hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy zabezpečujúceho služby pre všetkých občanov Slovenskej republiky, nielen obyvateľov Bratislavy;
- hlásiac sa ku zásadám trvalo udržateľného obhospodarovania lesov, ako k celospoločenskej úlohe a nevyhnutnosti zachovania lesov a ich schopnosti plniť požadované funkcie a uznávajúc nevyhnutnosť rovnováhy medzi tromi základnými piliermi trvalo udržateľného obhospodarovania lesov: ekologickým, ekonomickým a sociálno-kultúrnym;
- uznávajúc, že lesy majú nenahraditeľný význam pri zabezpečovaní priaznivého stavu životného prostredia a zmierňujú dôsledky klimatickej zmeny prejavujúce sa aj v mestskom a prímestskom prostredí;
- berúc na zreteľ požiadavky občanov a obyvateľov hlavného mesta na využívanie lesov a súvisiacej infraštruktúry na rekreáciu, oddych a odpočinok, ako aj využívanie ostatných mimoprodukčných funkcií lesov, presadzovaných aj prostredníctvom zástupcov hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy;
- uznávajúc, že je v záujme občanov v lesoch v okolí hlavného mesta Bratislavy zabezpečovať trvalo udržateľné hospodárenie v lesoch spôsobom podporujúcim využívanie spoločenských funkcií lesov, najmä rekreačnej, kultúrnej, výchovnej a zdravotnej funkcie;
- uznávajúc, že lesy na väčšine dotknutého územia, vrátane chránených území, boli ovplyvnené alebo vznikli aktívnym pôsobením človeka a v dôsledku zmenenej štruktúry je schopnosť ich samoregulácie obmedzená a že pre ich zachovanie je vhodné pokračovať v odbornom, diferencovanom, trvalo udržateľnom hospodárení, pričom sa zachová aj primeraná a odborne opodstatnená plocha lesov bez ľudských zásahov;
- uvedomujúc si zodpovednosť správcu lesného majetku štátu za stav a ochranu majetku štátu a majetku neznámych a neprihlásených vlastníkov, ktorých v zmysle všeobecne záväzných predpisov zastupuje, a za hospodárne a efektívne nakladanie s týmto majetkom;

- uznávajúc závery a výsledky odbornej štúdie Technickej univerzity vo Zvolene „Štúdia – analýza dopadov/modifikovania manažmentu lesov vyvolaného posilnením rekreačných funkcií na Lesného celku LESY SR Bratislava“;
- uvedomujúc si potrebu riadne a zodpovedne informovať verejnosť o zabezpečovaní jej požiadaviek na trvalo udržateľné hospodárenie v lesoch, podporujúce predovšetkým ich rekreačné, kultúrne, výchovné a zdravotné využívanie spôsobom nepolarizujúcim spoločnosť;
- v snahe zabezpečiť plnenie úlohy E.8. uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 574 z 27. novembra 2019 vo veci zabezpečenia dohody medzi organizáciou LESY Slovenskej republiky, štátny podnik (ďalej len „Lesy SR“) a hlavným mestom Slovenskej republiky Bratislavou;

sme sa rozhodli uzatvoriť toto „Memorandum o podpore rekreačných funkcií lesov v okolí hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy“

1. Pri starostlivosti o lesy a hospodárení v nich sa bude dôsledne rešpektovať vyvážené uplatňovanie princípov trvalo udržateľného rozvoja, s cieľom zachovania biologickej rozmanitosti rastlinných a živočíšnych druhov a racionálneho využívania prírodných zdrojov.
2. V súlade so závermi odbornej štúdie Technickej univerzity vo Zvolene a opatreniami dohodnutými medzi hlavným mestom Slovenskej republiky Bratislavou a Lesmi SR sa s cieľom posilnenia rekreačných funkcií lesov akceptuje zníženie ročnej ťažby dreva na lesnom celku Lesy SR Bratislava z 18 tis. m³, podľa zvolenej varianty na podporu rekreačných funkcií lesov, na približne 14 až 7 tis. m³, čo znamená dopad na hospodárenie Lesov SR v predpokladanom objeme približne 160 až 300 tis. eur ročne.
3. Na základe súhlasu vlády Slovenskej republiky sa pripraví a uzavrie dohoda medzi Lesmi SR a hlavným mestom SR Bratislavou, ktorou sa na pozemkoch vo vlastníctve štátu, v správe štátneho podniku umožní realizácia nižšie uvedených opatrení pri spoluúčasti Lesov SR na zabezpečení predpokladaných dopadov na pozemkoch vo vlastníctve štátu v rozsahu 50 %. V prípade, ak opatrenia a obmedzenia budú realizované aj na iných pozemkoch v správe štátneho podniku (napr. neznámi vlastníci, vlastníci, ktorí nepožiadali o vrátenie užívacích práv), tieto budú riešené v dohode osobitne.
4. K problematike súvisiacej s trvalo udržateľným hospodárením v lesoch, ktoré sú predmetom tohto memoranda a realizáciou tohto memoranda sa jednotlivé strany budú vo vzťahu k verejnosti a médiám vyjadrovať spoločne, po vzájomnej dohode alebo spôsobom podľa dohody v zmysle bodu 3.
5. V odborne opodstatnenom rozsahu sa v súlade s princípmi a kritériami certifikačných schém trvalo udržateľného obhospodarovania lesov podporí vytvorenie trvalých bezzásahových plôch (tzv. referenčných).
6. Na referenčných plochách sa nebude uskutočňovať úmyselná ani náhodná ťažba. V prípade, ak z referenčných plôch bude dochádzať k nadmernému šíreniu škodcov do okolitých porastov, opatrenia na ochranu lesa budú prednostne realizované v susediacich lesných porastoch, na referenčných plochách len výnimočne. Výrub, resp. odstránenie jednotlivých stromov na referenčných plochách možno

len z dôvodu zabezpečenia priechodnosti rekreačných chodníkov, cyklochodníkov a bezpečnosti návštevníkov. Vo výnimočných prípadoch je možné na nich realizovať výchovnú ťažbu, a to za účelom dosiahnutia optimálnej porastovej štruktúry a zvýšenia stability porastov (najmä v porastoch do 50 rokov). Takisto je možné realizovať odstraňovanie invázných druhov drevín (napr. pajaseň, javorovec).

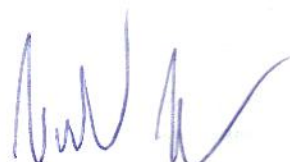
7. Podporí sa vyhlásenie dvoch navrhovaných prírodných rezervácií na území Lesného celku Lesy SR Bratislava, a to národnej prírodnej rezervácie Vydrica a národnej prírodnej rezervácie Devínska Kobyla.
8. Lesy SR budú k vyznačovaniu ťažby prizývať hlavné mesto (resp. ním delegovaných zástupcov), a to najmä za účelom kontroly značenia z hľadiska rešpektovania (ponechávania) esteticky a ekologicky obzvlášť významných stromov, ako aj optimalizácie ťažby, približovania a odvozu dreva z hľadiska ich dopadu na mimoprodukčné funkcie lesov, a to najmä rekreačnú funkciu.
9. Lesy SR budú hlavné mesto informovať o plánovanej a prebiehajúcej ťažbe na území lesného celku Lesy SR Bratislava (ročný plán ťažby a lokality ťažby, najmä na podklade porastovej mapy), pričom podrobnosti o spôsobe informovania, vrátane informovania verejnosti, sa upravujú v dohode o podpore rekreačných funkcií lesov.
10. Hlavné mesto Bratislava v lesoch vo vlastníctve mesta a Lesy SR na pozemkoch vo vlastníctve štátu, správe štátneho podniku, budú pri starostlivosti o lesy zohľadňovať všeobecné odporúčania súvisiace s výchovou a obnovou lesných porastov a posilneným plnením rekreačnej funkcie lesov uvedené v štúdiu Technickej univerzity Zvolen, ktoré sú prílohou tohto memoranda.
11. Hlavné mesto Bratislava bude nápomocné Lesom SR pri zabezpečovaní povinností vyplývajúcich zo všeobecne záväzných právnych predpisov, ako aj povinností správcu štátnych pozemkov.

Gabriela Matečná
podpredsedníčka vlády a ministerka
pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

Rudolf Kropil
rektor Technickej univerzity Zvolen

Matúš Vallo
primátor hlavného mesta SR Bratislavy

Marian Staník
generálny riaditeľ štátneho podniku
LESY Slovenskej republiky

Všeobecné odporúčania

súvisiace s výchovou a obnovou lesných porastov a posilneným plnením rekreačnej funkcie

- Na obnovu lesných porastov využívať prevažne hospodársky spôsob účelový v jeho dvoch formách stromovej a skupinovej (do 0,2 ha). Pri obnove preferovať využívanie dlhších obnovných dôb, krátke obnovné doby uplatňovať hlavne v porastoch s krátkymi rubnými dobami a v lesných porastoch nepôvodných drevín. V prípade využitia podrastového hospodárskeho spôsobu využívať len jeho maloplošnú formu. Tvar pásu využívať len vo výnimočných prípadoch so šírkou rubu na jednu výšku porastu, vo väčšine prípadov využívať tvar skupiny so šírkou rubu do 2 výšok porastu, ideálne so šírkou rubu na 1 výšku porastu. Využitie holorubného hospodárskeho spôsobu len vo výnimočných prípadoch, na území kde došlo k zániku podmienok pre prirodzenú obnovu (rekonštrukcie), len vo forme maloplošnej, tvar skupiny so šírkou rubu do 2 výšok porastu.
- Vylúčiť tvorbu líniových prvkov a ucelených porastových stien pri ťažbe, snažiť sa ťažbami napodobniť prírodné maloplošné prírodné disturbancie, minimalizovať objem dorubov v rubne zrelých porastoch, na ploche po ukončení vždy ponechať primeraný počet živých stromov z predošlej generácie (prinajmenšom podľa pokynov FSC certifikácie 8-10 kusov na hektár). Obzvlášť vhodné je ponechávať výstavky, netvárne stromy, stojace kmene a ojedinelé dreviny s vysokou estetickou a nižšou hospodárskou hodnotou v primeranom množstve.
- Preferovať prirodzenú obnovu stanovištne vhodných drevín, prípadne kombinovanú obnovu. Na obnovu lesných porastov so zhoršenými podmienkami pre prirodzenú obnovu využívať podsadby stanovištne vhodných pôvodných drevín, s dôrazom na druhovú diverzitu následných porastov. V prípade umelej výsadby využívať nepravidelný spon. Nepoužívať veľkoplošnú prípravu pôdy.
- Podporovať druhovú bohatosť a vyrovnanosť drevín a celkovú pestrosť drevinovej skladby, najmä v ihličnato-listnatých zmesiach, účelovo podporovať menej zastúpené pôvodné druhy drevín, nevyužívať na zalesňovanie nepôvodné druhy drevín, ale dôsledne dbať o uvoľnenie zmladenia pôvodných druhov drevín.
- V lesoch rekreačných a prímestských zapracovať možnosť obnovy ihličnatých drevín (napr. vybrané druhy borovic, duglaska tisolistá) za účelom posilnenia plnenia estetickej funkcie lesa v skupinách do 0,1 ha.
- V lesoch a na pozemkoch, ktoré nie sú primárne určené na produkciu dreva a biomasy, minimalizovať použitie šľachteného/geneticky modifikovaného sadbového materiálu a vytváranie umelých plantáží rýchlorastúcich drevín, či energetických porastov.
- Pri výchovnej a obnovnej ťažbe v maximálnej miere eliminovať expanzívne šírenie invázných a nepôvodných druhov drevín. Na lesných pozemkoch lesostepného charakteru po predchádzajúcom súhlase vlastníka alebo správcu umožniť pastvu hospodárskych zvierat podľa § 31 ods. 1 písm. n) a ods. 6 zákona č. 326/2005 Z. z.
- Pri výchovných ťažbách využívať vo zvýšenej miere metódu budúcich rubných stromov s pozitívnym výberom a zásahom do úrovne, čím sa zabezpečí rozdiferencovanie štruktúry vychovávaných porastov. Pri výchovných zásahoch dbať na ojedinelé druhy drevín a ponechávať ich v poraste pre podporu zvýšenia druhovej diverzity vychovávaných lesných porastov.
- Dôsledne vykonávať prečistky mladých porastov so zameraním na tvorbu vekovo, druhovo a priestorovo diferencovaných porastov, v ktorých hlavným cieľom je postupne transformovať neprirodzenú rovnovekú štruktúru lesa na prírode blízku štruktúru, s vysokou estetickou hodnotou, schopnou autoregulácie v rámci malého vývojového cyklu lesa.
- Výchovu lesných porastov robiť rozličnou intenzitou v rozličných častiach porastov so zámerom vytvárať diferencovanú horizontálnu štruktúru lesa po ploche porastu a dosiahnuť striedanie otvorejších a uzavretejších priestorov v lese (krajná intenzita zásahov by nemala byť pod kritické zakmenenia v zmysle

práce Halaj 1985 - plochy s intenzívnejšou ťažbou by sa mali striedať s plochami s veľmi jemnými zásahmi, či bezzásahovým režimom v snahe napodobniť horizontálnu textúru prírodných lesov), klasické celoplošné hospodárske postupy sústrediť do porastov s nízkym stupňom indexu naliehavosti uplatnenia rekreačného manažmentu.

- Pri ťažbe zohľadňovať mimoprodukčné funkcie lesa aj na úkor produkčnej funkcie, ťažbové zásahy v intenzívne navštevovaných lesných porastoch umiestňovať do obdobia mimo hlavnej rekreačnej sezóny a mimo obdobia rozmnožovania živočíchov.
- Pre minimalizáciu škôd na lesnej pôde nasmerovať ťažbové zásahy do obdobia so snehovou prikrývkou, resp. do obdobia sucha s využitím jemnejších ťažbových technológií (kone, UKT), s prioritou sortimentovej metódy a využitím vývozných súprav s nízkotlakovými pneumatikami na vývoz sortimentov z lesných porastov.
- Dbáť na dostatočné rozčleňovanie lesných porastov a maximalizovať pohyb mechanizmov po približovacích linkách. Pri následnej kontrole a zabezpečovaní včasného ošetrenia poškodených stojacich stromov s využitím schválených fungicídnych prípravkov.
- Pri každej ťažbe, resp. čím skôr po jej ukončení, priebežne vykonávať úpravu ciest, chodníkov a lesných skladov do pôvodného stavu, v rekreačne exponovaných častiach porastov (najmä pozdĺž turistických a cyklistických chodníkov) sa po ťažbe odporúča dôsledná likvidácia, resp. iné využitie odpadovej tenčiny. Na druhej strane, v takýchto porastoch je potrebné ponechávať primeraný objem hrubiny mŕtveho dreva, napr. v poraste ponechať všetky prirodzené odumreté stromy nad 7 cm v prsnej výške vo forme ležaniny, na miestach, kde neohrozujú návštevníkov aj na stojato.
- V rekreačne exponovaných porastoch je potrebné dôsledne dbať na hygienu práce a prírodného prostredia a technologickú disciplínu, používať len strojové vybavenie v dobrom technickom stave, minimalizovať riziko úniku ropných látok a olejov, akékoľvek úniky do prírodného prostredia okamžite likvidovať v snahe zabrániť znečisteniu vodných zdrojov a tokov a okamžite obnoviť zníženú prírodnú a rekreačnú hodnotu prírodného prostredia.
- Používať najmä individuálne formy ochrany proti zveri minimalizujúce obmedzenia pohybu návštevníkov lesa.
- Dobudovať drobnú rekreačnú infraštruktúru podľa existujúcich zámerov na úroveň porovnateľnú s úrovňou rekreačnej infraštruktúry v Mestských lesoch v Bratislave.
- Rešpektovať všetky vodné stavby, ktorými sú aj ochranné hrádze a pobrežné pozemky vodných stavieb a vodných tokov, v porastoch s prioritnou vodohospodárskou funkciou používať plochu obnovnej ťažby maximálne do výmery 1,00 ha s plošnou distribúciou jednotlivých obnovných prvkov, ktorá bude v maximálnej možnej miere vylučovať kumulatívny vplyv súbežne odkrytých plôch na vodné zdroje. Plochy po obnovnej ťažbe bezpodmienečne v najbližšom možnom lesopestovnom termíne zalesniť a tým zabezpečiť okamžitú pokrývnosť plôch lesnou vegetáciou.
- Manažment biotopov európskeho významu a biotopov národného významu, biotopov druhov európskeho a národného významu a biotopov v chránených územiach vykonávať podľa dohôd a odporúčaní Štátnej ochrany prírody SR.